

Asia: VN/18946/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit esityksen lakipykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry/KSL-opintokeskus kannattaa lakimuutosta, joka mahdollistaa myös vapaan sivistystyön koulutustietojen tallentamisen kansalliseen opinto- ja tutkintorekisteriin. Kiitämme sitä, että vapaan sivistystyön oleellinen luonne, eli oppimisen vapaus esitetään säilytettäväksi eikä vapaatavoitteisten koulutustietojen tallentaminen Koski -tietovarantoon ole oppilaitoksia velvoittava. Uudistus mahdollistaisi myös vapaan sivistystyön oppilaitoksen edelleen itse päättää opintojensa sisällöstä sekä siitä, missä laajuudessa koulutuksia suunnitellaan ja toteutetaan Koski -tietovarantoon tallentamisen mahdollistaviksi. Omaehtoisessa opiskelussa on samoin tärkeää yksilön, oppijan oppimisen vapaus. Lakimuutos mahdollistaisi opiskelijan itse päättää haluaako hän, niissä vapaan sivistystyön opinnoissa, joissa se on mahdollista, koulutustietonsa tallennettavaksi Koski-tietovarantoon. Samalla on tärkeää, eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen merkityksellisyydestä huolimatta, että vapaan sivistystyön oppilaitoksissa säilyy tulevaisuudessakin monipuolisen omaehtoisen opiskelun mahdollisuus ilman, että opintosuorituksia on tarpeen tallentaa.

Kriteerit tietovaraintoon tallennettavista tiedoista - opintojen laajuus, osaamisperustainen suunnittelu ja osaamisen arviointi - ovat perusteltuja. Osaamisen arvioinnin osalta vaihtoehto hyväksyty/hylätty mahdollisen arviointiasteikon rinnalla on tarkoituksenmukainen ja selkeä ratkaisu.

Kommentit esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin taloudellisiin vaikutuksiin?

KSL näkee esitettävän uudistuksen hyödyt niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla sen mahdollisia kustannusvaikutuksia suuremmiksi. On hyvä, että muutokseen on varauduttu kehittämis- ja koulutusresurssilla sekä mahdollistamalla tarvittaessa maksuttoman käyttöliittymän käyttö tietojen siirtämiseksi Koski -tietovarantoon. Oppilaitos voi myös itse vaikuttaa tietojen tallentamisen käyttöönoton aikatauluun ja laajuuteen ja näin säädellä muutoksesta mahdollisesti seuraavaa

resurssitarvetta. Esityksen perustelujen mukaan muutoksesta ei aiheutuisi oppilaitokselle merkittäviä kustannuksia tai kustannukset olisivat ensisijaisesti vähäisiä. Esimerkiksi suoritusten tallentaminen tietovarantoon poistaisi perinteisen todistusten kirjoittamisen. Todellisuudessa oppilaitos jatkossakin, tietovarantoon tallennettavien tietojen rinnalla, kirjoittaa edelleen myös todistuksia ja hallinnoi rinnakkaisia järjestelmiä. Tämä on luonnollinen seuraus siitä, että kaikkia vapaatavoitteisia koulutustietoja ei jatkossakaan tulla tallentamaan, eikä tarvitsekaan tallentaa, tietovarantoon. Kun oppilaitos päättää koulutustietojen tietovarantoon tallentamisen mahdollisuudesta sen tulee huomioida prosessin eri vaiheissa tarvittava resurssi. Keskeisiä työmäärään vaikuttavia muutoksia ovat ainakin koulutusten kuvaaminen osaamisperustaisesti ja koulutustietojen tallentaminen e-perusteisiin, pyyntöjen säilyttäminen, osaamisen arviointi sekä varsinainen tiedonsiirto joko rajapinnan kautta tai manuaalisesti.

Osa vapaan sivistystyön oppilaitoksista tekee jo nyt joissain koulutusmuodoissaan tiedonsiirtoja Koski -tietovarantoon ja/tai niillä on käytössään sellaisia opintohallintojärjestelmiä, jotka mahdollistavat rajapinnan rakentamisen. Muun koulutusmuodon käyttöön soveltuva opintohallintojärjestelmä ei välttämättä sovellu (ainakaan sellaisenaan) vapaatavoitteisten koulutustietojen hallintoon. Kuten esityksen perusteluissakin todetaan, vapaassa sivistystyössä ei esimerkiksi ole henkilöperusteista tiedonkeruuta. Siitä huolimatta, että vapaatavoitteisten koulutustietojen tietovarantoon tallentaminen on oppilaitoksille vapaaehtoista ja oppilaitoksilla on valmiutta itsekin panostaa tärkeän muutoksen vaikutuksiin, on erittäin tärkeää, että uudistuksesta oppilaitoksille mahdollisesti aiheutuvia kustannus- ja resurssivaikutuksia seurataan ja arvioidaan huolellisesti sekä tarvittaessa myös huomioidaan rahoituksessa.

Kommentit esityksen viranomaisvaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin teknologisiin edellytyksiin tai siihen, ettei esityksessä mainittuihin opintosuoritustietoihin sovellettaisi laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) säädettyä 10 §:ä eikä 29 § 2 ja 4 momentteja tietojen luovuttamisesta tietovarannosta?

On keskeistä, että vapaan sivistystyön koulutustietojen osalta mahdollisten arkaluonteisten tietojen siirtäminen perustuu opiskelijan suostumukseen. Esityksen mukaisesti osallistumisesta esimerkiksi opintokeskusten järjestämiin koulutuksiin tiedoista voi olla tunnistettavissa arkaluontoista, muun muassa terveydentilaan, haavoittuvaan elämäntilanteeseen tai toimimiseen ammattiyhdistylikkeessä tai poliittisessa puolueessa liittyvää tietoa.

Kommentit esityksen muihin vaikutusten arviointeihin

Jatkossa ja uudistuksen toimenpanon edetessä on tärkeää edistää vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista hyödyntämällä esimerkiksi Oma Opintopolku -palvelun mahdollisuuksia siirtää opiskelijan suostumuksella koulutustietoja mm. työnhaun, työelämän ja muiden opintojen tueksi. Myös muulla tavoin, esim. vapaaehtoistyössä ja/tai järjestötoiminnassa, hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mahdollisuuksia on tarpeen arvioida.

Kommentit esityksen tietosuoja- ja tiedonhallintavaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten opiskelijalta edellytettävään pyyntöön?

KSL pitää hyvänä esityksessä ehdotettua käytäntöä tallentaa tiedot Koski-tietovarantoon opiskelijan pyynnöstä. Pyyntö toteuttamisen tulee olla opiskelijalle ja oppilaitokselle sujuvaa ja selkeää.

Pyynnön pysyvästi säilyttämisen velvoite tulee ratkaista siten, että siitä ei aiheudu oppilaitokselle kohtuuttomia tietojärjestelmävaatimuksia, resurssiseurauksia tai vastuita. Voisi olla tarpeen arvioida pyynnön säilyttämisen mahdollisuutta esimerkiksi Koski -tietovarannossa tai Oma Opintopolku -palvelussa.

Muut kommentit

-

Kumpumäki Tuula
Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry